

İfade Özgürlüğünün İhlal Mekanizması Haline Gelmiş ‘Yargı Erki’

Başak AKINCI*

Toplumun düşünce dünyasını geliştiren en önemli unsurlardan biri olan edebiyat, günümüzde, hala çok ciddi müdahalelere maruz kalmaktadır. Yasama, yürütme ve yargı erkleriyle yapılan bu müdahalelerde özgürlüklerin tarafında olması gereken yargı erki, aksine ifade özgürlüğünün ihlaline yol açmaktadır. Devletin yargı erki aracılığıyla ifade özgürlüğünü nasıl ihlal ettiğini ele alacağım bu çalışmamda, AİHM tarafından Türkiye aleyhinde verilen ihlal kararlarından yola çıkarak Türk yargısının yetersiz gerekçeleri ve ölçsüz kararları üzerinde duracağım. Ayrıca “müstehcenlik” suçunun hukuk düzenimizdeki belirsizliğini ve bu suçlamalar sonucu açılan bazı davalarda verilen mahkeme kararlarını tartışacağım. Ve son olarak, hukuk düzenimize yeni bir hak arama yolu olarak giren bireysel başvuru sürecinin, ifade özgürlüğünün korunması açısından örnek kararlarına, önemine ve bu muğlak sistemden bir çıkış yolu olup olamayacağına değineceğim.

Anahtar Sözcükler: İfade Özgürlüğü, Özgürlüğün İhlali ve Korunması, Edebiyatta İdeoloji, Edebiyatta Cinsellik, AİHM Kararları, Bireysel Başvuru

İfade Özgürlüğünün İhlal Mekanizması Haline Gelmiş ‘Yargı Erki’

* Özyeğin Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Lisans 2. sınıf öğrencisi

Giriş

Liberal sistemlerin ve anayasal demokrasilerin temel taşlarından biri ifade özgürlüğüdür. Bu özgürlük gerek pek çok demokratik ülkenin anayasasında gerekse uluslararası insan hakları sözleşmelerinde güvence altına alınmıştır. Çoğunlukla kabul gören görüşe göre ifade özgürlüğü demokrasinin “olmazsa olmazıdır”. Çünkü ifade özgürlüğü toplumda kanaat oluşumunun ve kamusal tartışmanın varlığını mümkün kılar, bu demokratik amaçların gerçekleşmesi bakımından vazgeçilmezdir.(Erdoğan, 2012:216) AIHM’e göre; “İfade özgürlüğü... yalnızca lehte olduğu kabul edilen veya zararsız ya da ilgilenmeye değmez görülen bilgi veya düşünceler için değil, aynı zamanda devletin veya nüfusun bir bölümü için saldırgan, şok edici veya rahatsız edici bilgi ve düşünceler için de uygulanır. Bunlar, çoğulculuğun, hoşgörünün ve açık fikirliliğin gerekleridir; bunlar olmaksızın demokratik toplum olmaz.(Handyside/Birleşik Krallık, B. No: 5493/72, 7/12/1976 § 49) Fakat ne yazık ki Türkiye ifade özgürlüğü hakkının ihlali konusunda AIHM’de en yüksek mahkûmiyet oranına sahiptir.(Karan, 2013:ii)

Kendini ifade etmenin birçok değişik yolu olmasına karşın bu özgürlüğün dar anlamıyla kast edilen ve korunması gerekli asgari unsur yalnızca ‘ifade’dir. Düşünce insanın iç dünyasıyla ilgilidir, açıklanmadığı sürece başkaları tarafından bilinmesi mümkün değildir. Bu nedenle özgür düşünmenin anlam ifade edebilmesi için bireyin düşüncesini açıklama özgürlüğüne de sahip olması gerekir.(Özbey, 2013:42) Bu özgürlük hayatta karşımıza edebiyat ve sanat eserleriyle çıkar. Edebiyat ve sanat toplumla her zaman etkileşim içindedir ve gelişimleri birbirine bağlıdır. Toplumun düşünce dünyasını geliştiren ve değiştiren en önemli unsurlardan biri olan edebiyat, günümüzde çok ciddi müdahalelere maruz kalmaktadır. Eserlere yönelik bu müdahaleler yasama, yürütme ve yargı erkleri kaynaklı olabilmektedir. Yasama organı, ifade özgürlüğüne, çeşitli yasal düzenlemelerle, özellikle son yıllarda ‘demokratikleşme paketleri’ adına altında, müdahale etmektedir. Yasaların uygulanmasıyla görevli olan yürütme organı ise yasalardan aldığı gücü kendi dünya görüşü çerçevesinde, çıkarlarıyla da bağdaştırarak son derece keyfi müdahalelerde bulunmaktadır. Bu müdahalelerde yasama ve yürütme erklerine karşı bireylerin ve toplumun hak ve özgürlüklerinin korunması açısından özgürlüklerin tarafında olması gereken yargı erki, aksine ifade özgürlüğüne müdahale etmektedir. İfade özgürlüğünü korumakla yükümlü olan yargı organları bu tür müdahaleler sonucunda ifade özgürlüğünün ihlaline yol açan en önemli figür haline gelmektedir.(Karan, 2013:79)

Elbette ki tüm özgürlükler gibi ifade özgürlüğünün de belli sınırları vardır ve bu sınırlar aşıldığı takdirde müdahale edilebilir. Fakat bu müdahalelerin ihlale dönüşmemesi için meşru olması gerekir. Bu meşruiyetin ölçütleri; açık ve erişilebilir hukuk sınırlamaları ve bu sınırlamanın tasvirine uygun bir tehdidin varlığı ve orantılı bir müdahaledir. Örneğin “rahatsız edici, şiddet içerikli veya saldırgan” sanat eserleri de ifade özgürlüğünün korunması altındadır, fakat eser

toplumu bariz bir şekilde şiddete sevk ediyorsa bu özgürlüğün koruma alanı dışında kalır. Ayrıca düşüncenin ifade edildiği araç da bu değerlendirme de çok önemlidir; kişi daha dar bir kesime hitap edecek bir araç kullanıyorsa yargı merci bu durumu göz önünde bulundurmalıdır.

Devletin yargı erki aracılığıyla yaptığı müdahaleler çok farklı biçimlerde ortaya çıkabilmektedir; soruşturma açılması, gözaltına alma, tutuklama, ceza davası açma, para/hapis cezası, eserlerin toplatılması, erteleme kararları vb. Cumhuriyet savcılar tarafından açılan davalar da mahkûmiyetle sonuçlanabilmektedir. Bu durumda hapis cezası, para cezası veya erteleme kararı söz konusu olabilmektedir. Bu müdahaleler arasında özgürlüğün kullanımını en çok zorlaştıran hiç şüphesiz mahkûmiyet kararlarıdır. Sanatçılara verilen hürriyet bağlayıcı cezaların ağırlığı bir yana erteleme kararlarıyla kişiler eser üretmeye korkar hale gelmiştir. Para cezası da bazı hallerde bu özgürlüğü kullanmayı imkânsız hale getirmektedir.

D)AİHM Kararları Işığında Türk Yargısı

AİHS'in 10. maddesi ifade özgürlüğünü koruma altına alan maddedir. Sözleşme 10. Maddenin 2 paragrafında bu özgürlüğün koruma alanını çizer. Bu noktada mahkeme öncelikle özgürlüğe müdahale edilip edilmediğini tespit eder. Eğer bir müdahale varsa bu müdahalenin hukuken öngörülmüş olup olmadığını ve meşru bir amaca hizmet edip etmediğini inceler. Son aşamada ise müdahalenin demokratik bir toplumda gereklilik olup olmadığını tartışır. Türkiye aleyhinde verilen ihlal kararları incelendiğinde Türk yargısının kararlarının ölçsüz bulunmasının nedeni çoğunlukla verilen cezaların “demokratik bir toplumda” gereklilik olarak görülmemesidir.

Eserlerde İdeoloji

Polat v. Türkiye kararında mahkeme, müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığına karar verirken; başvuranın görüşlerini nispeten ılımlı bir şekilde ifade ettiğini ve Kürt sorununun çözümünde şiddet kullanılmasını onaylamadığını göz önünde bulundurmıştır. Komisyon, kişinin mahkûmiyetini 10. maddenin ihlali olarak görmüş ve sansür olarak tanımlamıştır. Aynı şekilde mahkeme de başvuranın görüşlerinin şiddete veya isyana teşvik etmediğini belirtmiştir ve kişinin mahkûmiyetini orantısız bulmuştur. AİHM bu kararında fikirlerin düşmanca bir üslupla kaleme alınmasını ifade özgürlüğünün koruma alanı içinde değerlendirmiştir. Polat v. Türkiye kararından da anlaşılacağı üzere bir eser doğrudan nefret veya şiddete teşvik etmiyorsa ceza tehdidi altında tutulması doğru değildir.

Başkaya ve Okçuoğlu v. Türkiye kararında komisyon başvuru sahiplerinin görüşlerini ılımlı bir şekilde ifade ettiğini ve eserin halkı şiddet kullanımına sevk etmediğini belirtmiştir. Ayrıca komisyon uygulanan önlemlerin etkisinin önemli siyasi hususlar konusunda kamuoyu tartışmalarına caydırıcılık teşkil etmeye yönelik bir sansür olduğu kanaatinde. Bu noktada belirtmek gerekir ki bu durum

yalnızca bu olayda geçerli değildir. Yazarlara/Sanatçılara verilen cezalar caydırıcı nitelikte olduğu için sanatsal ifade özgürlüğüne gem vurmaktadır, kişiler düşüncelerini özgürce açıklamaktan çekinmektedirler, dolayısıyla bu cezalar, kamu düzeni veya devleti korumaktan çıkıp bir oto sansür mekanizması haline gelmektedir. Mahkeme yazar Başkaya'nın ifadelerinin şiddetli olduğunu kabul etmiştir ancak bu ifadelerin akademik bir araştırma içinde olayların tarihi açıdan gelişimine yer vermesi dolayısıyla şiddete teşvik etmeye neden olacak şekilde yorumlanmasının mümkün olmadığını belirtmiştir. Mahkeme başvuru sahiplerinin suçlu bulunarak cezalandırılmasına gerekçe gösterilen nedenlerin ifade özgürlüğüne müdahaleyle ilgili olmasına karşın bu müdahaleyi meşru kılmadığına karar vermiştir. Ayrıca mahkeme başvuruculara verilen hapis ve para cezalarını orantısız bulmuştur.

Alınak v. Türkiye ve Arslan v. Türkiye kararlarında kitapların olayları ve tarihi gerçekleri taraflı anlatmalarını ifade özgürlüğünün koruma alanı içinde gören mahkeme; 10. maddenin yalnızca ifade edilen fikir ve bilgileri değil onların ifade ediliş şeklini de koruma altına aldığını vurgulamıştır.

AİHM bu davalarda kişilerin kitle iletişim araçlarına kıyasla halkın daha dar kesimine hitap etmelerini göz önünde bulundurmıştır. Değişik fikir ve görüşlerin yayılmasının demokrasinin bir gereği olduğunu ileri süren AİHM bu sebeplerle devletin ifade özgürlüğüne gereksiz müdahalelerde bulunmama yükümlülüğünün altını çizmiştir.

Türkiye aleyhinde verilen Şık (ve Şener) v. Türkiye kararına baktığımızda söz konusu eserin bir kitap taslağı olduğunu görmekteyiz. İddianamede bu kitap taslağının toplatılması ve içeriği ile ilgili ifade özgürlüğü tartışması yapılmamış ve bu çalışma örgütsel doküman olarak değerlendirilmiş ve nitelenmiştir.(Öndül, 2012:66) Gerekçeli kararında, yeterli delil olmadan uzun süre tutukluluk süresinin kabul edilemez olduğunu belirten AİHM, devlet organlarıyla ilgili incelemeler ve yorum yapan araştırmacı gazetecilerin bu kadar uzun tutuklu kalmasının oto sansüre yol açacağını ve demokratik toplum için gerekli bir uygulama olmadığını belirtmiştir.

Eserlerde Cinsellik ve Sınırları

Müstehcenlik kavramı uzun tartışmalara konu olan bir kavram olmasına rağmen konunun hassasiyeti dolayısıyla genel, somut bir kritere sahip değildir. Çünkü müstehcenlik, deyim yerindeyse bir kefesinde ifade özgürlüğünü, diğer kefesinde ise genel ahlakın ve çocukların korunması hususlarını barındıran hassas bir terazi olarak karşımıza çıkmaktadır.(Ertaş, 2012:194) Bu teraziye düzenleyen ise yasal düzenlemeler ve yargısal kararlardır.

Duruma ifade özgürlüğünün ve sanat özgürlüğünün sınırlanması açısından bakıldığında Anayasa'nın söz konusu özgürlükleri düzenleyen 26. ve 27. maddelerinde bu özgürlüklerin sınırlama nedenleri arasında genel ahlakın yer

almadığı görülmektedir. Fakat müstehcenlik bir suç tipi olarak 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 226. maddesinde düzenlenmiştir. Toplamda yedi fıkradan oluşan maddenin birinci, üçüncü ve beşinci fıkraları daha ziyade çocukları korumaya yöneliktir, ikinci, dördüncü ve altıncı fıkralar ise çocukları koruma işlevinin yanı sıra toplumun genel ahlakını koruma amacı da taşır. Sanatsal ve bilimsel eserlerin müstehcen olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği mevzu ise maddenin yedinci fıkrasında düzenlenmiştir. “Bu madde hükümleri, bilimsel eserlerle; üçüncü fıkra hariç olmak ve çocuklara ulaşması engellenmek koşuluyla, sanatsal ve edebi değeri olan eserler hakkında uygulanmaz.” Bu hüküm eserin sanatsal ya da bilimsel bir değeri olması durumunda müstehcen içeriği hukuka uygunluk sebebi saymıştır. Fakat TCK m. 226/7 bilimsel eserler ile sanatsal eserler arasında bir ayrıma yapmıştır; bilimsel eserler için mutlak bir koruma varken, sanatsal ve edebi eserlerin korunabilmesi için üretiminde çocukları kullanılmaması ve bu içeriklere çocukların bu eserlere erişiminin engellenmesi gerekmektedir.

Bu nokta da değinmek gerekir ki her ne kadar madde sanat eserlerini koruma altına almış olsa da eserlere müstehcenlik suçuyla dava açılmaktadır ve açık kanun hükmüne rağmen sanatçılar aleyhine kararlar çıkmaktadır. Burada önemli olan husus müstehcenlik teriminden anlaşılması gereken ve eserin ne zaman müstehcen olarak nitelendirilebileceğidir. Ne yazık ki yasa koyucu 226. madde de herhangi bir tanım yapmamıştır. Doktrine bakıldığında; “*eser bütün ile şehvet ve sefahat eğilimlerini tahrik edecek, ar hayâ ve adabı rencide edebilecek nitelikte ise müstehcen sayılmalıdır*”(Dönmezer, 1975:205), “*müstehcenin belirlenmesinde müşterek hicap duygusu esas alınmalı ve genelin ar ve hayâ duygusu rencide edilmiş olmalıdır*”(Erem ve Toroslu, 1975:385) “*müstehcenin belirlenmesi için yazının veya eserin, onu okuyan veya temas eden kişinin ar ve hayâ duygularını incitmesi gerekir*”(Özbek, 2009:18) gibi birbirine benzer fakat kesin, objektif olmayan görüşlerle karşılaşılır. Karşılaştırmalı hukuka baktığımızda ise ABD Federal Mahkemesi'nin Miller Test adımı verdiği bir ölçeği kullandığını görüyoruz.

Müstehcenlik suçuyla açılan davalara baktığımızda Türkiye aleyhinde verilmiş Akdaş v. Türkiye kararı dikkat çekici niteliktedir. Bu karar AİHM açısından da önemlidir zira Strasbourg Mahkemesi bu kararında önceki davalarda(Handyside/Birleşik Krallık, B. No: 5493/72, 7/12/1976; Müller ve Diğerleri/İsviçre, B. No:10737/84, 24/5/1988) verdiği kararların aksine bu kararda ihlal tespit etmiştir.

Akdaş v. Türkiye kararında mahkeme müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığı olgusuna odaklanmıştır.(Akdaş/Türkiye, B. No: 41056/04, 16/2/2010, § 24) Mahkeme sanatçı ve yayıncıların ifade özgürlüğünün sınırlamalarından muaf olmadıklarını, bu özgürlüklerden yararlananların görev ve sorumlulukları olduğunu vurgulamıştır. Önceki kararlarına atıf yapan Strasbourg Mahkemesi, ülke dinamikleriyle yakından ilişkili olan bu konularda devlet otoritelerinin uluslararası mahkemelere kıyasla daha avantajlı konumda bulunduğunu ancak bu konudaki yetki marjlarının sınırsız olmadığını

belirtmiştir.(Akdaş/Türkiye, B. No: 41056/04, 16/2/2010, § 26-27; Handyside/Birleşik Krallık, B. No: 5493/72, 7/12/1976, § 49) Bu noktadan sonra eserin niteliklerine yoğunlaşan Mahkeme, eserin ilk yayımının üzerinden yüzyıldan uzun bir süre geçtiğini, çeşitli ülkelerde ve farklı lisanlarda yayımlandığını vurgulamıştır. Ayrıca Türkiye'deki davadan yaklaşık on sene önce La Pleiade listesine girdiğini dolayısıyla eserin artık Avrupa Edebi Mirası'nın bir parçası olduğunu belirtmiştir.(Akdaş/Türkiye, B. No: 41056/04, 16/2/2010, § 28) Ülkelere verilen yetki marjının, halkın Avrupa Edebi Mirası'nın bir parçası olan bir esere kendi dilinde ulaşmasına engel olacak şekilde kullanılmayacağını altını çizen Mahkeme, müdahalenin orantılı olmadığını ve zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamadığını dolayısıyla demokratik bir toplumda gerekli bir uygulama olmadığı için Sözleşme'nin 10. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir. Karar her ne kadar düşünce ve sanat özgürlüğünü açısından olumlu bir karar olsa da, Avrupa Edebi Mirası kavramının belirsizliği dolayısıyla biraz muallakta kalmıştır. Zira Mahkeme bir eserin müstehcen sayılıp yasaklanması için Avrupa Edebi Mirası'na dahil olup olmamasından öte sanat eseri olup olmaması hususuna yoğunlaşabilirdi.(Ertas, 2012:212) Ki bu özgürlükler açısından daha korumacı bir yorum olacaktır.

226. maddeye dayanarak açılan davalara bakıldığında genellikle bu eserlerin çeviri eser olduğu görülüyor ki bu, ifade özgürlüğüne dolaylı yoldan yapılan sansürün yani oto sansürün en büyük göstergesidir. Öyle ki Türk sanatçılar bu tarz içeriğe sahip eserler üretmeye yanaşmamaktadırlar bile.

William Burroughs'un yazdığı Yumuşak Makine ve Chuck Palahniuk'un yazdığı Ölüm Pornosu isimli romanları 'müstehcen' bulan Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kurulu raporuna dayanarak açılan davalarda bilirkişiler kitapların edebi eser olduğuna karar vermiştir. Dolayısıyla kişilerin beraat etmesi gerekmektedir fakat karar gününde yürürlüğe giren 3. Yargı Paketi'nin geçici 1/1-b maddesi uyarınca kovuşturma üç yıl ertelenmiştir. Yani sanıklar bu üç yıl içinde kanunun tabiriyle 'basın ve yayın yoluyla ya da sair düşünce ve kanaat açıklama yöntemleriyle' yeni bir suç işlerlerse söz konusu davaların kovuşturma süreci kaldığı yerden devam edecektir. Bu nokta da asıl dikkat çekici olan ise hâkimin, paket yürürlüğe girmeden önce bilirkişi raporları sonuçlansaydı sanıklara beraat kararı verileceği yorumudur.(Türkiye Yayıncılar Birliği Yayınlama Özgürlüğü Raporu 2012-2013:10)

Her ne kadar sonucu itibarıyla eserleri korusa da soruşturma aşaması son derece sorunlu olan birkaç dava daha bulunmaktadır. Ben Mila'nın "Perinin Sarkacı", Guillaume Apollinaire'in "Genç Bir Don Juan'ın Maceraları" ve Fransız P.V.'nin yayına hazırladığı "Görgülü ve Bilgili Bir Burjuva Kadınının Mektupları" adlı kitaplarla ilgili dava dosyası mevcut bilirkişi raporlarına rağmen savcının istemiyle Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kurulu'na gönderilmiştir.("Apollinaire'in Kitabı Denetim İçin Başbakanlıkta," 2010) Neyse ki mahkeme üç eser içinde

bilirkişi raporunu temel alıp dava konusu eserlerin suç teşkil etmediğine karar vermiştir.

II)Bireysel Başvuru ve Öcalan Kararı

Hukuk düzenimize 2010 yılında yapılan Anayasa değişikliği ile yeni bir hak arama yolu olarak giren bireysel başvuru sürecinin bir eserin korunmasına yönelik çok önemli bir kararı bulunmaktadır. Başvurucu Abdullah Öcalan'ın yazdığı basım aşamasında olan kitaba mahkeme tarafından el koyulması, toplanması ve yargısal süreç henüz sona ermeden bir kısmının kanunda öngörülen usule aykırı bir şekilde imhası söz konusudur.

Anayasa Mahkemesi bu kararında Anayasa'nın bir düşünceye sahip olma ile bir düşünceyi ifade etme arasında bir fark gözettiğinin altını çizmiş ve düşünce ve kanaat özgürlüğü ile düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü arasında bir ayrıma gitmiştir.(B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 63-64-65) Ve mevcut olayı Anayasa'nın düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetini düzenleyen 26. maddesi ile basın özgürlüğünü düzenleyen 28. maddesi kapsamında incelemiştir. Müdahaleyi tıpkı AİHM gibi inceleyen Anayasa Mahkemesi müdahalenin yasal bir dayanağı olduğunu ve meşru bir amaca dayandığını belirttikten sonra demokratik bir toplum için gerekliliğini ve ölçülü olup olmadığını değerlendirmiştir.

Mahkeme, başvuranın görüşlerini ifade ediş şeklinin -Türkiye aleyhinde verilen AİHM kararlarına atıf yaparak- kitle iletişim araçlarına kıyasla halkın daha dar bir kesimine hitap edecek şekilde bir kitapla açıkladığını vurgulamıştır. Kitap bir bütün olarak ele alındığında başvurunun kişileri şiddete teşvik etmediği ve Kürt sorununun çözümünde barışçıl yöntemlerin kullanılmasını talep ettiği de göz önünde bulundurulduğunda mahkeme başvurunun düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü ve bu kapsamda basın özgürlüğüne yönelik müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli ve ölçülü olmadığı sonucuna varılmıştır. İlk derece mahkemesinin el koyma ve toplatma kararlarını söz konusu kitabın yazarının kişiliğini terörle mücadele bağlamında değerlendirerek verdiğini belirten Anayasa Mahkemesi, herhangi bir kimsenin yalnızca kişiliğine bağlı olarak düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğüne müdahale edilmesi haklı kılınmayacağı vurgulamıştır.(B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 101)

Kararın siyasi ve diplomatik taraflarını bir kenara bırakmak gerekirse ifade özgürlüğü açısından olumlu bir karar olduğu açıktır. Anayasa Mahkemesi tıpkı AİHM gibi bir yöntem izleyerek ifade özgürlüğünün ihlali tespitinde bulunmuştur. Benzer içerikle ilgili eski davalar göz önünde bulundurulduğunda başvuranın kişiliğini bir kenara bırakarak durumu tamamen hukuki açıdan ele alan Türk yargı mercilerinin tavrında bir gelişme olduğu kanısındayım. Eğer bu şekilde işletilirse bireysel başvuru yolu ifade özgürlüğünün korunması açısından oldukça önemli bir yargı yolu olarak Türk hukuk sistemindeki yerini alacaktır. Fakat unutmamak lazım gelir ki bireysel başvuru yolu hukuk sistemimizde en son başvuru olan temyiz

mercidir, özgürlüğün bu son aşamaya gelene kadar da korunması demokratik hukuk devletinin gereğidir.

Sonuç

Demokratik bir toplumun ve insan haklarının temel niteliklerinden biri olan ifade özgürlüğü Türkiye'nin kanayan bir yarası olmaktan hala kurtulamamıştır. İfade özgürlüğü ya da bir toplumda farklı seslerin duyulması demokrasilerin kendilerinin de bir varlık nedeni olan çoğulluğun ifadesidir.(Karan, 2013:iv) Fakat çoğulculuğun bir gereği olarak ortaya çıkan bu özgürlük Türkiye'de kullanılamaz haldedir. Eleştirel nitelikli her türlü sanat eserine karşı uygulanan müdahaleler Türkiye'nin demokratik gelişimi hakkındaki soru işaretlerini artırmaktadır.

Normatif açıdan pek çok uluslararası insan hakları belgesine kıyasla daha geniş bir sınırlandırma çerçevesi çizen anayasamıza rağmen gerek yasamanın çıkardığı yasalar, gerek bu yasaları keyfi kullanan idare organları, gerekse bu faaliyetlere karşı sanatı ve sanatçıyı koru(ya)mayan yargı mercilerince sanatçıların hakları ihlal edilmektedir. Ve bir eser ortaya koyarsa maruz kalacağı baskının farkında olan sanatçı bu şekilde sessizleştirilmiştir. Devlet eliyle yapılan müdahaleler artık oto sansür sınırına ulaşmış, sanatçılar bir eser ortaya koyamaz olmuşlardır.

Türkiye'de sanatsal ifade özgürlüğü ile ilgili sorunların çoğu yasaların kendilerinden değil, yasaların yorumlanma ve uygulanma şekillerinden kaynaklanmaktadır.(Karan, 2013:ii) Söylenemez olanın alanı net olmayan bir şekilde belirlenmiştir.(Karaca, 2012:135) Pek çok savcı ve hâkim hukuksal süreçleri kendi değer yargıları çerçevesinde keyfi bir şekilde yürütmektedir. Bunun en doğal sonucu olarak normalde sanatı ve sanatçıyı diğer müdahalelere karşı koruması gereken yargı mercileri hegemonik söylemlerin de etkisiyle bu özgürlüğün kullanımının asıl katili haline gelmektedir.

KAYNAKÇA

Apollinaire'in Kitabı "Denetim" İçin Başbakanlıkta. (2010, 25 Mayıs). Bianet, <http://bianet.org/bianet/ ifade-ozgurlugu/122238-apolinairein-kitabi-denetim-icin-basbakanlikta> (Erişim Tarihi:30.10.2014)

Erdoğan, M. (2012). *İnsan Hakları Teorisi ve Hukuku*, Ankara: Orion Kitapevi

Erem, F. ve Toroslu, N. (1975). *Ceza Özel Hukuku*, Ankara: Savaş Yayınları

Ertaş, T. (2012). İfade Özgürlüğü ve Müstehcenlik: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarına ve Türk Ceza Kanunu'nda Düzenlenen Müstehcenlik Suçuna İlişkin Bazı Gözlem ve Değerlendirmeler. *Ceza Hukuku Dergisi*. 18, 193-224

Dönmezler, S. (1975). *Genel Adap ve Aile Düzenine Karşı Cürümler*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları

Karaca, B. (2012). Çağdaş sanat üretimi ve Türkiye'de sansür politikaları. *Toplum ve Bilim*. 125, 134-151

Karan, U. (2013). *Sanatta İfade Özgürlüğü, Sansür ve Hukuk*. İstanbul: Siyah Bant

Öndül, H. (2012). Türkiye'de İfade Özgürlüğü: Mevzuat ve Yargı Gözlem Raporu, http://www.ihop.org.tr/dosya/yayin/20120515_IHOP_IfadeOzgurluguYargiGozlemRaporu.pdf, 15 Mayıs 2012.

Özbek, Ö. V. (2009). *Müstehcenlik Suçu*, Ankara: Seçkin Yayınevi

Özbey, Ö. (2013). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Işığında İfade Özgürlüğü Kısıtlamaları. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*. 106, 41-92

Türkiye Yayıncılar Birliği Yayınlama Özgürlüğü Raporu (Haziran 2012 – Haziran 2013)